

ΥΠΑΡΧΕΙ ΕΛΠΙΔΑ ΣΤΟΝ ΟΡΙΖΟΝΤΑ ;

24-12-11

Τελειώνει και το 2011, με όλο τον κόσμο βουτηγμένο στην απελπισία. Μπορεί εμείς οι Έλληνες να γίναμε το επίκεντρο της παγκόσμιας προσοχής, αυτό όμως δε σημαίνει ότι και οι άλλοι είναι καλύτεροι. Είναι πλέον ξεκάθαρο, μετά από τρία ολόκληρα χρόνια : Η Δύση περνάει σημαντικότερη κρίση. Οι κύριοι οδηγοί της ανάπτυξης, που είναι η κατανάλωση και οι επενδύσεις, έχουν κατακρημνιστεί. Ποιος θα καταναλώσει ή θα επενδύσει όταν χρωστάει τα μαλλιοκέφαλά του; Σύμφωνα με το Ταϊβανέζο οικονομολόγο Richard Koo, η παγκόσμια οικονομία βρίσκεται στη φάση «YIN», όπου τα νοικοκυριά και οι επιχειρήσεις παγώνουν τη κατανάλωση και τις επενδύσεις, για να μαζέψουν χρήματα και να αποπληρώσουν τα δάνειά τους. Η μορφή αυτή της ύφεσης είναι γνωστή με την ορολογία «Balance Sheet Recession». Σε μια τέτοια κατάσταση, όπου υπάρχει μεγάλη τοποθετημένη παραγωγική ικανότητα (capacity) αλλά πολύ χαμηλή ζήτηση, βρισκόμαστε σε περιβάλλον οικονομικής ύφεσης, με κυριότερο χαρακτηριστικό την αύξηση της ανεργίας. Ο Keynes είπε ότι είναι σαν να έχουμε μια θαυμάσια μηχανή, η οποία δεν έχει μίζα για να πάρει μπροστά. Ο ίδιος εντόπισε ότι η μοναδική «μίζα» για να πάρει μπροστά η μηχανή, είναι το Κράτος, το οποίο με Δημόσιες επενδύσεις «προθερμαίνει» την οικονομία για να πάρει μπρος (όπως στις μηχανές νήζελ). Που να βρεθούν όμως τώρα οι απαραίτητοι δημοσιονομικοί πόροι, για να διαθέσει το Κράτος ; Όλα τα κράτη της δύσης χρωστάνε. Οι πολιτικές λιτότητας «εγκλωβίζουν» τη δημοσιονομική αναθέρμανση του Keynes σε πλήρη απραξία. Ζήτηση δεν υπάρχει. Τι θα κάνουμε; Πως θα βγούμε από το τούνελ;

Όλα τα παραπάνω «μαύρα και άραχνα» αφορούν τη Δύση, η οποία πράγματι δημιούργησε ένα καπιταλιστικό σύστημα με τάσεις αυτοκαταστροφής. Ευτυχώς όμως, έξω από τον κόσμο της Δύσης (ή των λεγόμενων ανεπτυγμένων οικονομιών), που αποτελεί λιγότερο από το 50% του παγκόσμιου πληθυσμού, υπάρχει και ο υπόλοιπος κόσμος, ένα μεγάλο μέρος του οποίου αναφέρεται σε «αναπτυσσόμενες» οικονομίες, οι οποίες λόγω του έντονα εξαγωγικού τους χαρακτήρα έχουν μεγάλα εμπορικά πλεονάσματα, με άλλα λόγια «τα έχουν οικονομήσει¹». Οι κυριότεροι εκπρόσωποι αυτών των χωρών είναι η Κίνα και η Ινδία (με συνολικό πληθυσμό περίπου το μισό πληθυσμό της γης). Οι χώρες αυτές έχουν ένα κοινό χαρακτηριστικό: Δεν διαθέτουν αξιόλογη μεσαία (αστική) τάξη. Όπως είναι γνωστό, ο κύριος οδηγός μιας «βιώσιμης» ανάπτυξης είναι η μεσαία τάξη, τόσο από άποψη κατανάλωσης, όσο και επένδυσης. Η μεσαία τάξη απαρτίζεται από ανθρώπους που έχουν λύσει τα βασικά τους προβλήματα διαβίωσης, αισθάνονται σχετική ασφάλεια και έχουν επιθετική τάση προς τον καταναλωτισμό και τις επενδύσεις. Εφόσον στις αναδυόμενες οικονομίες δεν υπάρχει ουσιαστικά μεσαία τάξη, η

¹ Αναφέρομαι στα πλεονάσματα (αποθεματικά) που συγκεντρώνει το κράτος λόγω εμπορικών πλεονασμάτων και όχι στην ευημερία του απλού πολίτη, ο οποίος λόγω αβεβαιότητας αποταμιεύει μεγάλο ποσοστό του εισοδήματός του.

ανάπτυξη εκεί πηγαίνει «σπρώχνοντας», με επενδύσεις εξαγωγικού περιεχομένου² και με αυτές καθαυτές τις εξαγωγές των προϊόντων τους³. Η οικονομίες «τρέχουν» στα νούμερα (αφού στην εξίσωση του ΑΕΠ αυξάνονται οι όροι «επένδυση» (σε εξαγωγικά εργοστάσια) και «εξαγωγές» (σε προϊόντα), ενώ ο όρος «κατανάλωση» παραμένει υποτονικός, που σημαίνει ότι οι πολίτες «φυτοζωούν», αποταμιεύοντας μεγάλο ποσοστό του εισοδήματός τους (στη Κίνα η Εθνική Αποταμίευση είναι γύρω στο 50% του ΑΕΠ, ενώ το ποσοστό της αποταμίευσης των νοικοκυριών εκτιμάται περίπου στο ένα τρίτο του ως άνω ποσοστού).

Από τα παραπάνω, ο κοινός νους συμπεραίνει ότι η δημιουργία μεσαίας τάξης στις αναδυόμενες οικονομίες μπορεί να «ταΐσει» όλο τον κόσμο. Δείτε λίγο μερικά νούμερα : Για πάνω από μια δεκαετία, η αύξηση της ανάπτυξης στις αναδυόμενες οικονομίες ήταν 2 – 3 φορές μεγαλύτερη από αυτή των ανεπτυγμένων της Δύσης. Αυτή η τάση αναμένεται να συνεχίσει (όσο αντέξει). Η εξήγηση; Απλά, οι ανατολικοί έφτιαχναν (αποταμιεύοντας) και οι δυτικοί κατανάλωναν (σπαταλώντας). Αυτός είναι και ο λόγος των έντονων διεθνών ανισορροπιών των εμπορικών ισοζυγίων και του τεράστιου ελλείμματος της Αμερικής (και της Ελλάδας αν θέλετε). Το ΔΝΤ προβλέπει ότι το 2011 θα κλείσει με ανάπτυξη 1,6% για τη Δύση και 6,4% για τις αναδυόμενες οικονομίες. Για το 2012, τα αντίστοιχα νούμερα προβλέπονται 1,9% και 6,1% αντίστοιχα. Η μεσαία τάξη σήμερα σε Κίνα και Ινδία είναι 12% και 5% αντίστοιχα, ενώ το ποσοστό αυτό αναμένεται να φθάσει στο 70% και στις δυο χώρες μέχρι το 2030⁴. Το αποτέλεσμα ; Η δημιουργία μιας δυναμικής αγοράς αγαθών και υπηρεσιών στις χώρες αυτές μέσα στην επόμενη δεκαετία αξίας \$20 τρις ετήσια, σε σχέση με τα \$6,9 τρις που είναι σήμερα! **Όμως, η αγορά των \$20 τρις είναι περίπου διπλάσια από τη τρέχουσα κατανάλωση της Αμερικής !** Υπάρχει λοιπόν «ψητό» για όλους. Με τρεις προϋποθέσεις όμως : **(1)** πρέπει να ξαναμάθουμε στη Δύση να φτιάχνουμε περιζήτητα πράγματα και υπηρεσίες (αλλιώς τι θα τους πουλήσουμε;), **(2)** να το πάρουν απόφαση οι «ΚΙΝΑ & ΣΙΑ ΑΕ» ότι «στέρεψαν» οι δυτικές αγορές, να σταματήσουν την έντονα εξαγωγική τους πολιτική με τεχνητή διατήρηση χαμηλού νομίσματος και να ανακυκλώσουν τα πλεονάσματά τους στο εσωτερικό τους, ώστε να φτιάξουν τις περιπόθητες μεσαίες τάξεις τους και να προκόψουν και αυτοί και εμείς μαζί και **(3)** να ξαναρχίσουν επιτέλους πάλι οι Αμερικάνοι να αποταμιεύουν, ώστε να έχουν ίδιους πόρους για τις εθνικές τους επενδύσεις και να μη ζητάνε συνέχεια ξένα λεφτά (βλέπε τοποθετήσεις των πλεονασμάτων των αναδυόμενων οικονομιών σε ομόλογα δολαρίου). Και μη ξεχνάμε : Στην ουρά περιμένει και η Αφρική.

² Το ποσοστό των εξαγωγών επί του ΑΕΠ ανέβηκε από 20% το 2002 σε 37% το 2007 (Martin Wolf “Why Obama must mend a sick world economy”, Financial Times 20-1-2009).

³ Η ανάπτυξη (Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν – ΑΕΠ) υπολογίζεται ως εξής : **ΑΕΠ = Κ + ΕΠ + ΕΞ – ΕΙΣ**, όπου **Κ** η συνολική εγχώρια κατανάλωση (ιδιωτική + δημόσια), **ΕΠ** η συνολική εγχώρια επένδυση (ιδιωτική + δημόσια), **ΕΞ** οι εξαγωγές και **ΕΙΣ** οι εισαγωγές.

⁴ Τα στοιχεία λήφθηκαν από το περιοδικό “COLD FACTS” Νοεμβρίου – Δεκεμβρίου 2011.